

Én a nagyszájú tinédzserekkel vagyok

Képernyő

Emlékszem, hogy a rádiótudósítónak, aki először beszélt arról a mi rádiókban, hogy micsoda szokimondó és végeérhetetlen viták dűlnak a szovjet tömegkommunikációban — kicsit rosszalónak hallottam a hangját. Még érteni is véltem, mondván magamban, jó és szép dolog a vitatkozás, bizonyos történelmi helyzetekben egyenesen nélkülözhetetlen, de hát meddig kell még vitatkozni ahhoz, hogy végre történjen is valami... Már nem gondolok ilyeneket. Azt gondolom, jól teszik ott a szovjet rádió- és tévéstúdiókban, hogy vitatkoznak. A saját — úgy tetszik — végeérhetetlen látszatvitáink tettek bennünket ilyen megértővé, egyszersmind egyre türelmetlenebbé a saját valódi vitáink kétségtelen késedelme miatt. (Ambátor maradjak csak az egyes szám első „személyességnél”, hisz lehetetlen tudni, ki gondolkozik így, s ki másként.) Mindenesetre elég bátrak vagyunk — idézni a szovjet vitákat. Ha eddig inkább csak a rádióban keltettek jó hatást ezek az idézetek, szombaton, a szovjet televízió napján végre kép és

szó együtt győzhetett meg arról, hogy helyenként bizony profi színvonalúak már a tévés szokimondások is. Különösen az ifjúsági műsorok dinamizmusa, természetes fűsületlensége hatott revelációként, hiszen mi eddig csak a saját jólfűsült és lényegkerülőgető, elviselhetetlen műviséggel könynyed lézerséget erőltető ifiműsorainkat ismerhettük. És gondolhattunk ennél sokkal rosszabbakat az azonos korosztályt célzó szovjet opuszokról, mert a beidegződések nehezen válnak le rólunk... Most meg némi elképedt érdeklődéssel figyelhettük azokat a harsány, szórakoztató, és élesen politikai töltetű idézeteket, amelyeket a szovjet tévé ifjúsági adásaiból mixeltek a Válogatás című, szombat délelőtti programba. A glasznoszty „szülőttei”, olvastuk róluk a műsorújságban. Mindegyiknek a nyíltság, a kendőzetlenség, a valóság tényeinek széles körű földerítésére való készség volt a legrokonszenvesebb jellemzője. A helyenként nyers, de mindig zavartalan „belebeszélés” — a kamerák közvetítésével egyenest a

nézők képébe: valljuk be, szokatlan e tájon. És tán azért oly fűsületlen, árnyalatokra gyakran érzéketlen, mert egyelőre szokatlan lehet — ott is. Nincs „kigyakorolva”. Am valahol csak el kell kezdeni! S amíg egyik ámulatból a másikba esünk, rácsodálkozván a pusztá tényre: szovjet rockopera? — hinnenünk kell! a szemünknek; Mark Zaxarov rendező a legkorszerűbb színpadtechnikával és gazdag fantáziával vitte színre — s világsikerre — Voznyeszenszkij- Ribnyikov művét, A Reményt. A késői órán műsorba került rockopera láttán (egyébiránt a Fővárosi Operettszínházban volt műsoron a 85–86-os évadban) — és még néhány, mostanában a mozikba került szovjet film láttán, vagy Az Arbat gyermekei című Ribakov-regény rádiós részletei hallatán — azt kell hinnem, tán mégsem olyan reménytelenül parttalan és cselekvéstől elszólitó az a vitatkozásiaradat, mely elborítani látszik a szovjet tömegkommunikációt. Inkább szükséges előfeltétel.

Sulyok Erzsébet

Láttelelet egy mechanizmusról

Az Úr 1987. esztendeje október havának 13. napján, kedden este 8 és negyed 9 között Joszip Visszárionovics Dzsugasvili, azaz Sztálin beszélt a Magyar Rádióban.

Tudom én, megésett már ilyesmi korábban is, 1945 és 1953 között mindenképpen. Csakhogy most kicsit más volt a helyzet.

A tömegkommunikációt felületesen ismerők egyéb- iránt úgy vélhetik: szenzációról beszámolni a könnyű, vagy legalábbis a jóval könnyebb feladatok közé tartozik. Pedig mennyire nincs így! Szenzációt tolmácsolni, föl- és elővezetni, „kezelní”, egyáltalán bánni vele: rendkívüli teljesítményt követelő földadvány, éppen, mert magának a szenzációnak az alapja a rendkívüliség. Szenzációt találni tehát: felelősség. Még hozzá óriási. Úgy is fogalmazhatnánk: a szenzáció kötelez.

Amikor Sztálin beszélt a rádióban, e felelősséget a Kilátó című rádiós világirodalmi folyóirat legfrissebb száma vállalta föl a Koszuth adón, imponálón elsősprő erővel és félelmetes hatásokkal. A szerkesztő Bottlik Sándor, a rendező Török Tamás és a rendkívül értelmes, vonzó intellektussal dolgozó műsorvezető, Kövesdy Zsuzsa hál' istennek e felelősséget nem taktikázgató-óvatoskodó (magyarul: gyáva) „politikusságnak” fogta föl, hanem annak, ami: a tömegkommunikáció lényegét jelentő, tömeggel szembeni, mélyen erkölcsi természetű alázat és az igazmondás kényszere által meghatározott kötelezettségnek.

Anatolij Ribakov Az Arbat gyermekei című regé-

Rádiófigyelő

nyét mutatta be a Kilátó. A mű alighanem több is, mint szenzáció. Amikor a Druzsba Narodov című folyóirat nemrégiben három folytatásban közreadta, a mai, bizony egyre meglepőbb szovjet életben is politikai revelációként hatott. Legalább akkora eseménynek számítván a maga módján, mint a Baltikumban, vagy a krimi tatárokkal történtek, netán a sztrájk a likinói autóbuszgyárban. Barát József Moszkvából jelentkezvén „nagy eseménynek” minősítette a könyvet, a műsor első részét jelentő, A regény és a történelmi igazság című beszélgetésben pedig Kun Miklós történész szakmai szemmel nézve is precízen és pontosan fölépített regénynek nevezte Ribakov művét. Ugyanő a rádióújságba írott előzetesben megjegyzi, hogy a szerző „állampolgári kötelességtől vezette vetette papírra még a hatvanas évek elején a hazája történetében vészjósló fordulatot hozó 1934-es esztendő regényes krónikáját.”

Az Arbat gyermekei „a sztálini önkény működési mechanizmusának e félelmetes láttelele”, ahogyan Kun Miklós írja, háromszálfutó regény: az ártatlan, tiszta orosz ember, a főhős Szása Pankrátov, továbbá környezete — valamint a politika szférája jelenti a három fonalat. És midőn a Kilátóban részleteket kezdtek sugározni a könyvből, vagyis amikor Nikodémusz Elli szuggesztív magyartásában, Szilágyi Tibor démoni erejű tolmácsolásában Sztálin

megszólint a rádióban, hosszú belső monológokkal: a hatás, ki kell jelenteni, egész egyszerűen dermesztő volt.

Sztálin beszélt, beszélt hosszasan, elsősorban ama Szergej Mironovics Kirov meggyilkolását tervezgetve-fontolgatva, akinek haláláról még a XX. kongresszus után sem kerültek napvilágra részletek, s akit a sztálini párttörténet, az SZK(b)P története — nem zseniális? — „a párt kedveltjének” nevezett...

A 76 éves szerző (uramisten, mi minden rejtőzik az alkotó emberben — eddig közepesenél gyengébb ifjúsági művek írójaként tartották számon) a műsor legvégén, a vele készített interjúban azt nyilatkozta, minden nagyon is pontos nála, semmi kitalálás. Továbbá, hogy ő a tétlől halad a gondolat felé. Legvégül hozzátette: reméli, könyve életményt szerez majd a magyar olvasónak is. Hajaj, tehelnénk rögvest hozzá, csak már látnánk. Am van valami, ami még ennél is fontosabb. Az, hogy Sztálin beszélt tehát a Magyar Rádióban. Az őnmaga mindentőszágában hívó elveteműltség, a bosszú emberítő logikájának megtestesítőjeként — s egy szenzációs irodalmi mű jóvoltából. Szóval garantálva, hogy huzug szobrokat elsőként váltig az irodalom dönt le mindenütt a világon.

Domonkos László

Hangversenyek

Több koncert is várja ma, kedden, illetve holnap, szerdán a zenerajongókat Szegeden: ma este 8-kor az egyetem Dugonics téri központi épületének aulájában a Szegedi Egyetemi Énekkar koncertjét rendezik meg, a műsorban a belgiumi Maas-mechelenben megrendezett kórusversenyről második díjjal hazatért együttes mutatja be belgiumi és NSZK-beli hangversenyeinek programját. Közreműködik Szonda Éva, a Szegedi Nemzeti Színház magánénekese, vezényel Cser Miklós és Gyúdi Sándor. Ugyancsak ma, kedden déli 1 órakor az If-

Könyves iskolaszövetkezet

Kaptam egy szekrényt akoriban, feliben-harmadában könyvekkel. A kötelező olvasmányok se voltak meg benne, márpedig az iskola vagy rákapatja a gyereket az olvasásra, vagy nem. Olyanok is kellenének, amiket nem muszájból olvasnak, hanem kedvből. Hatalmas szabálytalansággal kezdtem. Aki könyvet hozott vissza, az húsz fillért dobott bele egy dobozba. Az égardta világon semmi könyvelést nem vezettem, elismervényt nem adtam, hanem minden szombaton beleöntöttem a sok húszfillérest a bal zsembembe, és a vasárnapi Kárász utcán könyvekre költöttem. Olcsó könyvekre, noha akkor még a mostanihoz kezdve mindegyik igen olcsó volt. A kiadásokat se könyveltem el, de beleírtam mindegyikbe, az iskola húszfilléres alapjából való. Mindenki olvas-ta, egyszerre öt-hat gyerek kérte, be is osztottam mindjárt, ki kinek adja tovább, és mikor kitől kapom vissza. Majdnem harminc éve már, akkori „üzlemeim” talán elévültek, de el nem avultak. Aki most bajlódik a könyvekkel, nekem is tanítványom volt.

Tavaly első, idén harmadikok lettek az iskolaszövetkezeti könyvtárusításban Csuka Sándorné Farkas Gizella szervezi iskolatitkói minőségében. Valamikor a takarékszövetkezetben is lehetett kapni, de munkahe-lyet változtatott, aki szívesen tette-vette. A vasboltban is van, de érthető, hogy ott kevesebben beszélgetnek könyvről, mint televízióról vagy magnetofonról. De ki megy be az iskolába könyvet venni?

— Sokan bejönnek, és sokat elvisznek a gyerekek. Nemcsak maguknak, de házról házra járva is árulják.

— Hogy idejekorán megtanulják a vigéckedést?

— Nem hiszem, hogy erről lenne szó. Nem azt tanulják, hogyan lehet rásózni valakire, amit egyébként soha nem venne meg, és soha bele se olvas, inkább föl hívják a figyelmet rá, hogy ez is kapható, meg az is. Az első reflexió igen sokszor az, hogy nem kell az nekünk, nem érünk mi rá olvasni. A második: ha már itt vagy-tok, mutassátok, mit hoztatok. Ragadós portéka a könyv, aki kezébe veszi, igen sokszor a lelkéhez ragad. Divat lett, hogy névnap-születésnapis zsurókra járnak a gyerekek, és legtöbbször könyvet visznek ajándékba. Megésett már, hogy nekem kellett kipuhatolnom, mit szeretne az érdekel, és mi az, ami még nincsen meg neki. Az talán természetes, hogy az iskolai jutalomkönyvetek tőlünk veszi meg az iskola, és az is, hogy amikor a szülő akarja megjutalmazni gyermekét — karácsonykor, húsvétkor, tanév végén —, ő is nálunk

Mondhatnám pa-lán-tásnak is, mert kerti-lészetében palántát ne-vel, és azt el is adja. Zöldsgesnek is, mert zöldséget is termel, és azt is eladja. Boltosnak is, mert külön boltja is van, és gyerekek benne z boltosok. Mind na-gyon jó arra, hogy be-lekósloljanak olyasmi-be, ami később hasz-nukra lehet, mégis in-kább z könyves ágaza-tát választom. Biztosan azért, mert ugyanebbea az iskolában, z pusztá-mérgesiben, magam is ügyködtem könyvekkel. Igaz, nem árultam, in-kább vettem. Evvel tudom mérni legjobban a különbséget a két idő-szak között.

keresi. Némely gyerekek már azon versengenek, ki-nek van otthon nagyobb könyvtára, én meg arra biz-tatom őket, olvassák is, amit megvesznek.

— Jó példa is kellene rá.

— Értem, hogyne érteném. Tesztis kis könyvtárunk van nekünk is otthon, sőt gyerekeink is gyarapítják a magukét, de előfordul, hogy nemelyikhez csak mostanában férek hozzá, amikor már fogogot az otthoni elfoglaltságom. Ha azonban most akarnám beszerezni mindeit, talán meg se kapnám. Jó takaréki a könyvtár, amit be-leöl az ember, az akár húsz év múlva is kamatozik. Ezért merem annyira biztatni őket.

Kint beszélgetünk a folyosón, ahol a könyvek szekrénybe rakva várják a vásárlóikat. Üveges szekrényben ugyan, de lapjára rakva. Egyik eltakarja a másikat.

— Kénytelenek vagyunk vele, mert így több elfér.

— De ami nem látszik, az nincs is.

— Dehogy nincs! Látná egyszer, amikor túrkálnak benne. Amikor még csak lá-

dából árultuk, akkor is az volt a legizgalmasabb, hogy mindet kézbe kellett venni, hogy egyáltalán meglássák, mi az. Nem látta még, az áruházakban is ott tömörül a nép, ahol kézbe lehet fog-ni, meg lehet tapogatni az alsóneműt, a fürdőruhát, a zoknit. A könyv is másként beszél, ha közben van.

— Végeredményben könyvbizományos az iskolaszövetkezet?

— Az, minden előnyével, és minden hátrányával.

— Mi lehet a hátrány?

— Az, hogy a slágerkönyvek ritkán jutnak el hozzánk. Megjelent például az Erdély. Egyetlen példányt se kaptunk.

— Most megint kiadták, most lenne érdemes utána-nyúlni.

— Nagy bolondéria történt a szakácskönyvek körül. Egy darabig kapkodták is az emberek, de most már annyi van, nem lehet eladni. A kézimunkás könyvekkel és a szépségápolásiakkal nagyjából ugyanígy vagyunk. Krimtit is kapnánk rogyásig, de lexikont egyet se. Pedig sok embernek már most is kellene, és sok gyere-k van, akiből okos föl-nőtt lesz, és már most szeretné ott látni az alapműveket is a polcán. Mert később úgy-se jut hozzá. Növényekről szóló könyvet viszont senki nem keres nálunk, pedig azt hinné az ember, falun nagyobb az érdeklődés irán-tuk.

— Különböző rendezvé-nyekre ki kellene költöznie az iskolaszövetkezetnek.

— Ott is vagyunk mindenhol, ahol csak lehet. Író-olvasó találkozókön is, de ott voltunk az autósok homok-versenyén is. Háromezer forint körül árultunk.

Ne mosolyogjunk most, hogy a háromezer forint nem nagy pénz, és annyiért komoly cég a lábát se mozdítaná. Ahol kezdődik csak az érdeklődés, ott hatalmas szám ez, és az iskolaszövetkezetnek az a kicsi is jól jön, amit részesedésként kaphat érte. Hozzá teheti a palántából, a zöldsgéből és a vegyesboltból származó jövedelemhez.

Horváth Dezső

Harmadkor 7

A megszokott magas színvonal és igen sok érték jellemzi a szegedi tudományegyetem bölcsész karán szerkesztett irodalmi folyóirat, a Harmadkor legújabb, hetedik számát. Külön lehet örülni annak, hogy a szellemi izgalmat okozó, friss szemléletet sugárzó folyóirat mélypont nélkül képes megújulni, hisz ez a szám — a jól megírt dolgozatok mellett — igazi csúcspontokat is tartalmaz.

Ezekről szólok hát, itt érezhetők az egységes gondolatíságú folyóirat tartó-elemei. Hrúby József fordításában Robert Nye elbeszélését olvashatjuk: Ki vilá-gosítsa fel a gyereket? Nye a képzelet írója, közel a szabadvers szélesen hom-polygó szövegfolyamaihoz.

Nagy Imre prózájában szintén eltávolodik a hagyományos írásmódtól. A 25 kere-tés diakép inkább életforgá-csokat közöl, mint kerek történetet. Naturalizmus és ironia elegyéből keveredik ki Nagy nyelvezete, egyéni stílusa. Egyik diaképet így kezdi: „Ha fel akarjuk gyűjtani lakásunkat, nem nélkülözhetjük a kellő körülte-kintést, az alaposságot, a nyugalmat, a férfiaságot és a gyufát.”

Lukács György egyik fiatalori etikai dialógustöré-dékét és a hozzá tartozó Vázlatot Szijj Ferenc fordításban olvashatjuk. Az Itélkezés kapcsán Lukács életvezetési dilemmáiról ír kitérő tanulmányt Hévízi Ottó. A szerzőt költőként ismerhették meg a Tiszatáj olvasói. Hévízi teoretikus alkotó, minden bizonnyal új minőséggel bővül ez a hajlama, hiszen ösztől Lukács-ösztöndíjasként dolgo-zik. A Lukács-szöveg fordítója, Szijj Ferenc Abszint című novellájával bizonyítja, hogy az általa nagy kedvvel szerkesztett szürreális versmondatok — kissé föllazítva — jó prózához vezetnek.

Külön szín Darvasi László szereplése: versíróként két Androgün tereppel jelentkezik a töle már megszokott különös érzékenységgel, szépen, és kritikusként is jelen van, Kukorelly Endre legutóbbi kötetét helyezi el figyelemre méltó értékrendjében. Ez a kritika egyébként mintája is lehet annak, hogyan kell néhány mondatban a lényegről szólni.

Takács József, a szerkesztő újra értékes munkát rakott le az érdeklődők asztalára.

D. I.

Tehetségek nevelése a Ságvári gimnáziumban

A JATE Ságvári Endre Gyakorló Gimnázium a matematika iránt érdeklődő tanulóknak szakköri foglalkozásokat szervez az iskolában (Hunyadi János sugárút 2.), amelynek időpontja: október 23., november 13., november 27., december 11.,

1988. január 8., január 22., február 5., délután 3 óra. A november 13-ai szakköri foglalkozás keretén belül matematikából tehetsékgutató versenyt rendeznek. Várják minden iskolából az érdeklődő nyolcadikos tanulókat.